

2.İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLER

İşitme Yetersizliği: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.

İşitme Kaybı: İşitme testi sonucunda belli bir bireyin aldığı sonuçlar, kabul edilen normal işitme değerlerinden, belirli derecede farklı olduğunda, işitme kaybı ortaya çıkmaktadır.

İşitme Engeli: İşitme duyarlılığının(16-20.000 Hz. ve 0.110 dB) kişinin gelişim, uyum-özellikle iletişimdeki görevleri yeterince yerine getiremeyişinden ortaya çıkan duruma İşitme Engeli denmektedir.

İşitmeyen Birey: İşitme kaybının, bir işitme cihazı ile yada cihazsız, yalnız işitme yoluyla ana diline ilişkin bilgileri başarılı bir biçimde işlememesini önemli derecede engellediği bireydir.(Tüfekçioğlu,1998).

Ağır İşiten Birey: Genellikle bir işitme cihazının da yardımı ile işitme yoluyla dilsel bilgileri başarılı bir biçimde işlemleyebilmesine olanak verecek derecede işitme kalıntısı bulunan bireydir.(Tüfekçioğlu,1998).

İşitme Engelliler: İşitme engelinden dolayı özel eğitime ihtiyacı olan bireylerdir.

Sınıflandırma:

İşitme engeli konusunda pek çok sınıflandırma sistemi olmasına karşın, belirleyici olan iki farklı sınıflandırma yaklaşımından söz edebiliriz.Bunlar; Fizyolojik ve Eğitsel yaklaşımlardır.

Fizyolojik yaklaşım, işitmenin ölçülebilir derecedeki kaybı ile ilgilenmektedir.Buna göre; belirli bir yükseklik seviyesindeki sesleri işitmeyen bireyleri **işitmeyen** ; diğerlerini ise **ağır işiten** olarak kabul etmektedir.

Eğitsel yaklaşım ise, işitme kaybının bireyin konuşma ve dili geliştirme yeteneğini ne derecede etkileyeceği ile ilgilenmektedir.Buna göre; eğitim ve cihazlandırma sonucu ana dilini ve konuşma becerilerini işlevsel yeterlilikte kazanmış bireyler için **işiten** , bunları hiç kazanmamış ve sözlü iletişimde bulunamayan bireyler için **işitmeyen** terimi kullanılmaktadır.

Ayrıca işitme engelinin;

- *Derecesine göre:* a) Sağır-ağır işiten, b) Çok ağır-ağır-orta-az-çok az, c) A,B,C,D,E,F
- *Oluş zamanına göre:* a)Doğuştan-sonradan
- *Nedenine göre:* a) Doğuştan-edinilmiş,kazanılmış, b) İrsi-sonraki-edinilmiş nedenler
- *Yerine göre:* a) İletimsel-sinirsel-merkezi-karma
- *Oluş biçimine göre:* a) Birden-giderek
- *Süreğenliğine göre:* a) Geçici-kalıcı

olarak sınıflandırılmaktadır.

Nedenler:

İşitme engelinin engelliliğin genel nedenlerinde olduğu gibi çok ve değişik nedenleri vardır.Hatta bu nedenlerden bazıları ülkeden ülkeye ve coğrafi bölgelere göre de değişiklik gösterebilmektedir.Yaygın olarak doğum öncesi,doğum anı ve doğum sonrası nedenler olarak sınıflandırılmaktadır.

Doğum öncesi nedenler: Hamilelik döneminde annenin geçirdiği enfeksiyon veya hastalık (özellikle kızamıkçık, kabakulak, sarılık...), hamilelik döneminde annenin röntgen çektirmesi, hamilelik döneminde annenin ototoksik ilaç ve alkol kullanımı, hamilelik döneminde geçirilen kazalar, anne ve babanın kan uyuşmazlığı, işitme engeli olan diğer aile fertlerinin bulunması(akraba evliliği)

Doğum anı nedenler: Doğum sırasında meydana gelen komplikasyonlar (bebeğin ağlamaması, kordon dolanması, oksijensiz kalma...), düşük doğum ağırlığı, erken doğum ve 5 günden fazla yeni doğan bakım ünitesinde kalma), bebekte kan değişimini gerektiren sarılık, APGAR (yeni doğanlara uygulanan test) sonuçlarının 1 dakikada 4 ten düşük ve 5 dakikada 6 dan aşağı olması, doğum sırasında baş, boyun ve kulakta görülebilir zedelenme.

Doğum sonrası nedenler: Orta veya iç kulak yapılarında zedelenme, çocukluk hastalıkları(havale, menenjit, kızamıkçık,kızıl..), 3 aydan fazla süren kronik orta kulak iltihabı (otit), çocukluk yaralanmaları (kafatası kırıkları, çatlakları, baş veya kulaklara şiddetli darbe, çok yüksek sese maruz kalma ve zarar verecek şekilde kulağa sokulan cisimler)

Özellikleri:

İşitme engelli çocuklar engellerinin özelliğine bağlı olarak gelişim alanlarında bazı farklılıklar gösterirler. Ancak bu onların normal işiten akranlarından tamamen farklı olduğu anlamına gelmez.Eğitimdeki amaçlarımızdan biri de işitme engelli çocukların engellerinden doğan bu farklılıkları eğitim ve öğretim ile en aza indirmektir.

Motor gelişim: İşitme engelli çocuklar hiçbir engeli bulunmayan akranları ile aynı motor gelişim özelliklerini takip ederler.Örneğin; yardımsız ayağa kalkma, yürüme, merdiven çıkma gibi... işitme engelli çocukların merkezi sinir sistemine bağlı olarak genel vücut koordinasyonunun sağlanması ve denge alanlarında problemleri vardır. Örneğin; geri geri yürüme, ip üstünden atlama, denge tahtasında ileri geri yürüme gibi becerilerde zorlanır. Bununla birlikte, işitme engelli çocuklar normal işiten yaşlıtlarına göre görsel-motor koordinasyonu gerektiren ayakkabı bağcıklarını bağlama, ipe boncuk dizme gibi bazı becerilerde güçlüklerle karşılaşabilirler.

Bilişsel gelişim: Bilişsel gelişim sürecinde dil önemli bir yer tutar.İşitme engelli çocukların dil becerilerindeki, kavram gelişimindeki yetersizlik ve işitsel girdinin az olması bilişsel gelişim sürecini de olumsuz olarak etkiler.Bu durum çocuğun eğitim ve yaşantı eksikliğinden kaynaklanmaktadır.Çocuk düşüncelerini ifade etmede ve başkalarının düşüncelerini anlamada engellerle karşılaşır. Buna rağmen işitme engelli çocuklar normal işiten akranlarından bilişsel becerilerde çok fazla geri kalmış değillerdir. Erken tanıldıklarında ve erken eğitime alındıklarında bir çok çocuk engeline rağmen, akranlarını yalnızca birkaç yıl geriden takip eder.

Sosyal ve duygusal gelişim: Çocuklar doğumdan itibaren sosyal bir ortam ile çevrilidir.Öncelikle ailesi, daha sonra da yakın çevresi ile etkileşime geçer.Aile- çocuk

etkileşimi çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde en önemli faktördür. İletişim kurmak; aile ile çocuğun düşüncelerini, toplumsal değerlerini, sosyal hayatı paylaşması sonucunu doğurur. Aileler çocuğunun engelini fark ettikten sonra reddetme ve inkar gibi çocukla iletişimlerinin azalmasına neden olan bir takım süreçlerden geçerler. Bu durum çocuğun sosyal ve duygusal gelişimine olumsuz bir zemin oluşturur. Aileyle olan iletişiminin giderek azalması zaman içinde toplumla olan iletişime de yansır. Bu durum da çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz olarak etkiler.

Öğretmen ve akranları da çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde önemli rol oynarlar. Akranların ve öğretmenlerin engelli çocukla kolay ve etkili iletişime girmesi ile çocuk sosyal kuralları, konuşmada kullanılan kuralları, farklı durumlara uygun tepki vermeyi, kişilerle yakın ilişkiler kurmayı öğrenebilir. Buna rağmen eğer çocukla iletişim kurulmuyor ya da iletişim için çok az zaman harcanıyorsa, çocuğun sosyal çevrenin bir parçası olması, olumlu benlik algısı geliştirmesi gibi konularda problemler yaşanır.

İşitme engelli çocuklar ihtiyaçlarını sözel olarak ifade etmede yetersiz kalırlar. Aileleri ve arkadaşları onların duygu ve düşüncelerini anlamakta zorlanırlar. Bu durumda çocuklar kendini kötü hisseder, kendine kızar ve kendine olan güvenleri gelişmez. Topluma uyum sağlamada zorluk çekerler, kendilerini soyutlanmış hissederler.

Küçük yaştan itibaren işitme engelli çocuğa işiten çocuklardan farklı davranmayarak, onları engellerine rağmen bu toplumun etkin bireyleri haline getirebiliriz.

Dil gelişimi: Dil gelişimi çocukların olumsuz olarak en çok etkilendiği gelişim alanlarından birisidir. Çocukta dil kazanımı birbirine bağlı aşamalardan meydana gelir. Buna göre; sesleri duymayan ve sözel uyarınları algılayamayan çocuğun dil kazanımı tam olarak gerçekleşemez. Dil kazanımının tam olarak gerçekleşmemesinin bir diğer sebebi de ailenin çocuğa yeterli sözel tepkiyi vermemesidir. Çocuğun engelli olduğunu duyan ailenin çocukla sözel iletişimi azalır. Çocuğun sözel tepkilerinin az olması ailenin çocukla iletişimine etki eden bir faktördür. İşitme engelli çocuklarda okuma yazma gibi dilin kullanımını gerektiren becerileri kazanmada da problemler görülür.

Öğretmenlere öneriler:

- İşitme engelli çocuklar için sınıfta en uygun oturma yeri sağlanmalı, öğretmene en yakın bulunan ve onun en iyi şekilde görebileceği bir yere oturtulmalıdır.
- Konuşurken abartılı dudak hareketlerinden kaçınılmalıdır.
- Konuşma esnasında yüz yüze hemen hemen göz seviyesinde olmaya çalışılmalıdır.
- Fazla uzun cümlelerden kaçınılmalıdır.
- Sınıfta gürültünün artması durumunda işitme engelli öğrencinin kelime ayırt etmede daha fazla zorlandığı dikkate alınmalıdır.
- İşitme engelli çocukla iletişim kurarken ona dinlemesi ve düşünmesi için zaman tanıyın, çocuğun ne söylediğinizi anlayıp anlamadığını araştırın, çocuğa bazı şeyler sorun ve size doğru cevap verip vermediğine bakın.
- İşitme engelli çocukların kendilerini anlatma zorlukları olduğundan, sınıfta onlara daha fazla zaman ayırın ve kendisini ifade edebileceği farklı yolları anlamaya çalışın.
- İşitme engelli çocukların ilgi-yeteneklerini en iyi şekilde kullanabilmeleri için çocuğu pek çok yönü ile değerlendirin ve ona en uygun olan eğitim programlarını saptayın. Bu durum aile ve diğer derslere giren öğretmenlerle işbirliği yapılarak ortaya çıkarılır.

- İşitme engelli çocuk işitme cihazı kullanıyorsa müzik yeteneğini geliştirmeye ve program dışı grup faaliyetlerine katılmaya teşvik edin.
- İstenmeyen bir hareket yaptığında sözel ve yüz ifadeleri ile bu belirtilmelidir.
- Normal işiten arkadaşları, işitme engelli öğrenciye nasıl yaklaşacakları konusunda bilgilendirilmelidirler.
- Yaşlıları ile sosyal iletişimi desteklenmelidir. Mutlaka sınıfta kaynaşma sağlanmalıdır.
- İşitme engelli çocuklar öğretmeni tarafından zamanında fark edilmez ve gerekli önlem alınmazsa bu engelinin dışında bir takım uyum güçlükleri geliştirebilir. İşitme engelli çocuk bu engeli gizlemek için yalnızlığı yeğler. Sınıf içinde geçen konuşma, tartışma, soru ve direktifleri anlamayabilir. Bu anlamayış onu alay konusu haline getirebilir. Öğretmen bunları dikkate alarak, sınıfta bazı önlemler almalıdır.

➤ İşitme engelli olan çocuklar sınıftaki etkinlikleri ya gözle ya da sürekli ve zorunlu dinlemeye ve izlemeye çalışacaklarından ötürü bu çocuklar diğer öğrencilerden daha çabuk yorulabilirler. Bu husus öğretmen tarafından dikkate alınmalıdır.